

# HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pô godine K 6. — Za Šibenik na godinu donašanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglas, priobčena pisma i zahvalje tiskaju se po 30 para petl redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

## Pitanje javnoga jezika u Dalmaciji.

Pred nama je "Pjesanac" Anu Vidovićke iz Šibenika: Anka i Stanko. Pjesan je posvećena svim skladnim gospodjama ilirskoga naroda, a otisnuta je u Zadru god. 1841. Anu Vidović posvećujući gospodjama svoju pjesmu veli:

"Jeda bude po srći da stih mala slediće za ilirskoga jezika razriči ljubav veća, u vašjem sârca, drage, tot više za uviziti naš jezik koliko meni nije moglo biti"

Dakle Anu Vidović pjeva još god. 1841. za to da probudi ljubav za materinsku rieč i svoj jezik pridigne na dostopanstvo kod svih gospodjama, da ga one još više uvize, nego je to ona mogla.

Cilj koji je imala Vidovićka imali su pred očima svi prosvjetljeniji naši narodni bori. A služili su se takodjer istim sredstvima kao i Ana, koja je svoju pjesanu izdala na svet na talijanskim prevodom. Tako su i naše političke novine bile većinom talijanski pisane, jer je sva učenja ruke služila se u životu obično tim jezikom. Znalo se da pripadaju narodu hrvatskom, ali jezik javnoga života bijaše talijanski. Uredi, škole, sve javne ustanove služile su se tim jezikom, a hrvatski se samo govorilo sa težakom i u seljanskim crkvama.

Svesti da naš zapušteni narod u Dalmaciji pripada ilirskoj, slavenskoj, ili što je isto hrvatskoj narodnosti, svjest da i naš narod ima pravo na svoj jezik i na svoj život propadala je sve više u krugove izobrazbenje. Taj krug se sve više širo, dok napokon nije došlo vremenu da je izobrazbenja ruka sa pukom sačinila jednu cjelinu.

Hrvatski jezik krči sebi put u svim granama javnoga života; osvojio je škole; uljegao je u urede; hoće da bude izključivi gospodar u svojem narodu i u svojem zemljištu. Od godina šestdesetih u tom sastoji borba našeg naroda u Dalmaciji. A ta borba traje još i danas. Ne dopušta se Hrvatima svoj jezik u javnom životu, a Hrvati hoće da svoj jezik uporabljaju svukud i svagđe.

Protiv izključivoj uporabi, proti gospodarstvu hrvatskoga jezika dižu se vlada i tajljanji.

Vlada bi htjela uesti u njake urede, kao političke i poštarske, uporabu njemačkog jezika, a talijan bi željeli da sačuvaju ono, što im je od starijih vremena ostalo. Na taj način ovo pitanje se hotimice zapliće i ne će da ga se rieši po pravednosti.

Da rečemo pravo, nama nije stalo da vlasti i talijani ili ovi sa našim zastupnicima ovo pitanje uesti, jer od te i takove uredbe ne može biti, nego smutnje, natezanja, a sve na štetu nas Hrvata. Mi smo Hrvati već toliko u tom postu napredovali da možemo jezično pitanje riešiti sami kako je jedino moguće u pravedno. Gospodujuci smo živalj u ovoj zemlji, naše pučanstvo je skroz i skroz hrvatsko, sve škole su hrvatske, naš jezik je podesen za svaku struku, jezik se naš i po sebi sam sve to više širi, mladež se svojim jezikom diže, jezik je to danas obiteljski i u onoj ruci, koja se bila skoro iznarodila; pučanstvo zna, da na svoj jezik ima pravo.

Iz svega toga slijedi i po sebi da naš jezik mora biti gospodajući i u uredima i u svim granama javnoga života samo ako to budemo htjeli. Za to ne treba nikavim dogovaranja ni pregovaranja, jer bi sva te ugovaranja bita na štetu hrvatskog jezika. Što treba jest, da našem jeziku znamo pribaviti ono dostopanstvo koje mu pripada i u privatnim i u javnom životu. Onda je pitanje jezika riešeno.

Kad vidimo kako su se stariji naši napinjali da užive svoj potlačeni jezik i kad znamo da su učinili čudesa proti sili talijanske gospode i njihova jezika, koji je kod nas god spodavao njekoliko stotina godina, onda ne shvaćamo one, koji hoće da se danas ugovara radi jezika sa onima, koji su nam jezik progolili i još nam ga progone gdje god mogu.

Opravdavaju to talijanskim kulturom, talijanskim simpatijam i pogibelju njemačkog

jezika. Vele da je nami ta kultura potrebita, da su nam talijanske simpatije koristne, i da nas borba za jezik slabija.

Na prije mah izgleda da su ovi razlozi prilično dobrji, ali ako pogledamo na naše stanje i na prošlost vidimo da našem narodu od talijanske kulture nije bilo nikakve koristi, nego neizmjerne štete u svakom pogledu: pravjetnom, gospodarstvenom i političkom. A te koristi ne vidimo ni za budućnost, jer čim mi budemo više zavisili od drugoga kulturno, tim više slabimo narodno i približavamo se svojoj propasti, kao što su svi narodi propali, koji su kulturno drugom narodu robovali. Od toga se je narodu čuvati i nastojati mu je, da stvari u svojoj kući sve što mu treba da udovolji svojim potrebama. A pojedinac koji bude htio koristiti se talijanskom knjigom i drugom umjetnošću — što obično naši razumjevaju pod imenom kulture — može to učiniti i onda da mi kaže narod ne budemo u ničemu zavisili od talijana. A da u tome budemo podpuno nezavisni cilj je naš narodne borbe.

U ovoj našoj narodnoj borbi simpatije kraljevine Italije ili svih njezinih talijana nami mogu veoma malo pomoći, jer simpatije u obče u međunarodnom životu veoma malo pomazu i veoma su promjenljive, a one talijanske, i kad bi bile u stanju da nam pomognu, to bi bilo samo na uštrbu našeg samostalnog života, jer bi u tom slučaju Italija volela pridržati za sebe sve ono, što bi mogla namati dati. Da se ue varamo dokazom nam je povijest od kada je poznata. Ta povijest nam kaže da je ona zemlja što se zove Italija uvek nastojala bilo milom bilo silom gospodariti na našoj strani i našim morem. Dakle ne samo da mi kao narod ne smijemo težiti za talijanskim kulturom i pomoći, nego moramo nastojati, da se i jedne i druge oslobođimo. Narav našega naroda, naš zemljopisni položaj, naša još nevoljna sadašnjost, koja je plod prošlosti, tiskaju nas na to, pa je užaludno trošiti vreme u dangubam koje su neostvarive i za nas pogibeljne sve dok život znači borbu proti svim tudjanskim potohom.

Izgovor da nas ova borba slabiji, za to što ipak u Dalmaciji ima maličak talijana, koji nam omeljaju na ovaj način rad i odpor proti Njemu, prividan je, jer borbor je naš narod i do sada razvijao svoju energiju, i samo u borbi će ju razviti koliko mu je potrebito da zagonopadi na svomu. Bez borbe ili bez trošenja energije naš narod bi još bio sužan i talijanske gospode i talijanskoga jezika; bez borbe on bi postao sužanj svacišev. Samo borbor on se oslobođadi tudjanskim veriga uče se konačno oslobođiti. Samo borbor on će izvoštiti svojem jeziku dolikujće gospodstvo. A sada kad je već došao do toga da gospodstvo uzakoni, sada zar da ugovara sa onima, koji su mu jezik svukud i ujek pragnjali, mrzili, prezirali?

Očito je, da ti pregorovi ne mogu ići, nego da tim da suže hrvatskom jeziku ono polje, koje mu po pravu i po prirodi pripada, dakle da tim, da naš jezik bude još rob tuđinem jeziku barem u njekim granam uprave t. j. svukud ondje gdje bude uvedeno talijan i gdje to bude svaki talijan zahtjevao.

Ovako stanje uzakoniti bilo bi ići natrag, pa s toga rekoso da je bolje pustiti neka se stvari razvijaju svojim naravnim razvitkom. U Hrvatskoj zemlji mora konačno da dostopanstvo koje mu pripada i u privatnim i u javnom životu. Onda je pitanje jezika riešeno.

Mi razumijemo "Dalmatu" i njegove, ali ne razumijemo Hrvate. "Dalmata" je starac, koji se sjeda kako je njekad bilo. On vidi što je danas, a još ima toliko razbora da shvaća što će biti sutra. I premda on mrzi sve što je hrvatsko, opet lija drži da mu je bolje spasiti što može više, nego sve izgubiti. Napreze se on za to, neka bi se zaboravilo sve što je Hrvatima i njihovom jeziku činilo, pa laska, ulagiva se, prieti, vredja. Razumijemo ga. Ali ne razumijemo one, koji su nam jezik progolili i još nam ga progone gdje god mogu.

Opravdavaju to talijanskim kulturom, talijanskim simpatijam i pogibelju njemačkog

Gоворio tko što hoće, ostaje samo jedna mogućnost pravednog riešenja. U Dalmaciji može biti samo jedan gospodar: uči zvanični jezik za sve urede i sve javne ustanove, a taj je hrvatski. Talijanskim jezikom može se služiti tko hoće i kad hoće i gdje hoće, ali se ureduje i uređuje i u hrvatskom jeziku.

Ovo riešenje "Dalmata" ne može zaprijeti ni strašilom njemačkim, ni proganjanjem ni izrugavanjem našeg jezika. Ovo riešenje odgovara današnjem razvoju i zahtjevu hrvatskog naroda, aako "Dalmata" misli u svojoj staračkoj glavi da on može sačuvati što već po sebi propada, znak je, da spada prošlosti i da ne shvaća svoju budućnost.

Narod idje svojom stalnom stazom i nema tko bi ga zaustavio. Narod hoće da bude gospodar u svojoj zemlji.

## Za naše radništvo.

Šibenik, 31. ožujka 1908.

Najglavnije područje narodnog gospodarstva jest stvaranje narodnog bogatstva ili produkcija, t. j. priroda i proizvodnja dobara. Da se do stvaranja narodnog bogatstva dodje najpotrebitiji je čovječji rad fizički i intelektualni. On je uz prirodu i kapital glavna sastavina priradnje. Oblici produkcije su različiti prama tome u kakvoj kombinaciji i razmjernu dolaze međusobno rad, priroda i kapital. Jedan od glavnih tih oblika produkcije jest rukovorna priradnja, kojoj u prvom redu spada mali obrti i zanat.

O ovome hoćemo da posebno govorimo u ovome članku s osobitim obzirom na naše prirodne resurse.

U ovom smo listu već više puta uzelj u pretragu našeg malog obrta bilo s vida njegove zapuštenosti sa strane faktora, koji su pozvani da ga štite i unaprede, bilo s vida zapostavljenje njegove naobrazbe. Kako u nas sve ide spor i s težkom mukom napred, tako i razvijati i osnaženje malog obrta nalazi na tolike potekloće, da je upravo čudo, kada se još održava. Uzimajući sve pred oči, dolazi se opet i u ovom pitanju do zaključka, da nam se je uzdati više u se i u svoje kljuse, nego li u ičiju pomoći sa strane.

Toliko se toga piše i gorovi o poboljšanju radničkog stališta, toliko ima tih njegovih zagovaratelja i prijatelja, da bi se reklo, eto na, s dana na dan bit će i našem radniku bolje. Međutjeko koliko radnik, toliko težak samo od svoje muke i truda imaju kakvu poboljšicu, a od cijelog pisanja i govorjenja u prilog njima nemaju nikakve prave koristi, jer se sve ograničuju na liepe riječi, za kojima ne slijede potrebne.

Nije čudo, ako je za to i radnik i težak postao njejakav Toma sumljivac, koji ne vježe više u svaku čarobnu rieč, i u svaku ulagivanje, tim više kad vidi, da se te riječi i ta ulagivanja prama njemu upotrebljavaju samo onda, kad je potrebito radničko pristajanje i političke ili strančarske svrhe. Vrieme je nastalo, kad radnik sa podpunim pravom traži djela, koja mu mogu bit koristna, djela od ljudi za učenju za obće dobro, a ne za ličnu korist, djela koja će bit očiti dokaz, da se je prestat u nizkim meštanjem radničkog glasa i ponosa.

Danas je to njejak težko ljudima, koji nisu prožeti iskrenim namjerama, jer posle provedenog zakona o slobodnom obrtu, radnik nije više onako skučen nit se dade izigravati frazama.

K tome imamo danas na dnevnom redu kružu malog obrta, jer je kapital, oslanjajući se na slobodnu obrtu, učasno zakvačio i nadničarsko i naručbeno rukotvorstvo, u jednu rieč i zanat, tako da samo radnička organizacija može tomu da doskoči t. j. da prepreči kočnačnu propast zanatljske ruke, radništva, malog

gospodarstva i našeg narodnog bogatstva.

gospodarstva i našeg narodnog bogatstva. To je učinjeno; danas uz slobodu obrta može to učiniti svak gdje i kada ga volja. Tome je često posljedica sve to veće snizivanje cene, što je obrticima na štetu, i što dovodi do toga, da se i najbolji radnik kad god upropasti. Organizacija sve to može da predušte; ne samo, ona može da poboljša stanje radništva u jednom mjestu, jer se pomoći te organizacije obrtnici, radnici, nadničari i svi koji u obće rade, slože, ujedine svoje malene kapitale i svoju radnu snagu po njekoj primjerenoj dišiplini i sastave tako jedan jaki skup, koji može da uspješno odoli bilo kojem zajedničkom protivniku.

Do ovih praktičnih misli naši radnici nisu još došli, a nisu došli uprav za to, jer se nije našao još nitko, da im predoči korist njihove organizacije, njihova udruženja, već ih se obično zamamljivalo samo bučnim riječima i fantastičnim njekim osnovama, a nije se poduzimalo ništa praktična, ništa izvediva, da se do tog radničkog udruženja dođe. Prama rukovorna priradnja našeg radništva ostala je uvek na istom stepenu, a interesi radništva ovisni o slučajevima i hirima izrabljivača radne ruke.

Sve ovo, što rekoso vredi uobiće za naše prilike u Dalmaciji, a pogotovo pak za prilike u našem Šibeniku. Ima već preko dvadeset godina da u ovom gradu obstoji rabotničko društvo, koje je moglo da učini mnogo toga na korist našeg radništva, ali se je ono ograničilo samo na podpmaganje radnika u slučaju bolesti, i tim se preživilo netom su ustanovljene kotarske bolesničke pjeznečnice. Ni posle ustanovljenja tih kotarskih pjeznečnica, nije to rabotničko društvo proširilo svoj djelokrug, pa je tako danas to društvo više po imenu, nego li po svojoj vrednosti. Osim svega toga provjejava ga protunarodni duh, a to u Šibeniku znači govoriti nesposobnost i nemogućnost koristnog djelovanja.

Nije nam do toga da zadjemo u potankosti, ali budi nam dopušteno kazati, da suđeć po svemu, Šibenski radnik u postojećem rabotničkom društvu ne nalazi danas ništa, što bi ga moglo spasiti od pogibije, koja mu prijeti usled postepenog prodiranja velikog obrta preko svojih proizvoda i preko svoje konkurenčije, ništa što bi mu moglo jamiciti, da će se njegove prilike poboljšati pomoći kakve uspješne organizatorske akcije.

Prama takovu stanju stvari nametnulo se i od sebe i ovdje u Šibeniku, kao drugovje, pitanje, kako da se glavni oblik produkcije t. j. rukotvorne priradnje, kojoj — kako rekoso — u prvom redu spada mali obrt ili zanat, — uzdrži i učvrsti na način da bude mogla odoljevati svemu onome, što je kvači i pritišće, a onda da se snažna i sigurna bude mogla širiti na korist našeg narodnog bogatstva.

Ljudi u Šibeniku prožeti istinskim osjećanjem ljubavi i štovanja prama radniku u obće uzelj su to vrlo važno pitanje na srce, proučili su ga savjestno i svestrano, pa mirno, bez buke, zaziruć od svakog sredstva, za reklamu, preduzeli su sve zgodne korake, kako da se napokon i u Šibeniku dođe do takove ustanove, koja će bit najjača i najuspješnije sredstvo za mjestnu radničku organizaciju, po kojoj će Šibenski radnik bit ne samo zaštićen u svom radu, već u istome podupri i pomožen na način, da bude obezbjeđen obstanak njegov i njegove obitelji u svakoj dobi, da mu bude zajamčen uvek koristan rad bez osobnosti svog ponijenja, a k tome da mu u toj ustanovi bude omogućeno osoviti se na svoje noge kao čovjek, koji ne će da nasledne nizakovom pokusu, te bi išao za tim, da ga izrabi za časovite bilo čije interese.

Vodjeni tim mislima i tim namjerama ti su ljudi omogućili ustanovljenje radničke u Šibeniku, kojoj su pravila, — kako je bilo javljeno u ovom listu — već potvrđena i koja će se do malo dana konstituirati.

O vršinici, koristi, potrebi i zadatku te radničke zadruge bit će govor u nastavku ovog članka u narednom broju; za danas iz taknut ćemo samo to, da u Splitu već od nekoliko godina obstoji ovakova radnička zadruga, koja je u svemu i po svemu prava, neprocjenjiva blagodat za radnu ruku u onome gradu, i koja pod dobrom i savjetnom upravom uspijeva da nije moguće želiti bolje. Taman sada radnička zadruga u Splitu namicje rada i zarade stotinama radnika, jer je u stanju da preuzeme na svoj račun sve zamaštije javne, čak i državne radnje, na kojima su zaposleni samo domaći ljudi. Da nije nego samo tko korist po sredi, radnička bi zadruga bila već pravi blagoslov za naše radništvo, a gdje su druge tolike blagodati i prednosti, koje ona svojim članovima pruža, i po kojima ona postaje prava matice radnika, duša svakog krištognog poduzeća i svake valjane i zdrave akcije za dobro radništvo?

O tome ćemo potanje drugi put.

d. s.

## Prisilna ili slobodna gospodarska organizacija.

U članku „Kotarske gospodarske zadruge i pokrajinsko poljodjelsko vieće“, koji je izšao u broju 218, našeg lista, rekli smo i do kazali smo, da mi moramo ostati pri slobodnoj gospodarskoj organizaciji, te u tu svrhu nastojati da podignemo u svim kotarima kotarske gospodarske zadruge, ne na temelju zakona 1903. već onoga 2./5. 1886. (D. Z. L. B. 34.) t. j. slobodnoga udruženja.

Ovu našu namislu pohvalio je i gosp. Alfons Hribar, tajnik pok. polj. vieća, te u broju 6. t. g. „Gospodarskog Vjestnika“ temeljito dokaziva, kako za nas i za naše prijike nije još shodno prisilnoj udruženje u kotarske gospodarske zadruge na temelju zakona g. 1903.

Gosp. Hribar veli: Ne bi dalek nikakovo čudo bilo, kada bi radi ovog nastojanja, (prisilnog udruženja u kotarske gospodarske zadruge,) se u Dalmaciju uvede prisilna organizacija poljodjelaca naših na razne zaprke i protivštine, jer se svaka prisilnost protivi ljudskoj individualističkoj čudi, pa makar od te prisilnosti individualum uvidjao ili imao koristi. Upravo zbog ovoga sadanja je osnovna našeg gospodarskog vieća savremena i potrebita, jer odgovara ljudskoj individualističkoj čudi, pa će radi ovoga sadanja osnovka vietca biti jošte dugi i dugi savremena i potrebita.

Naše je viće dakle dobra ustanova, o čemu nitko ne dvoji, samo toj ustanovi valja podati uvjete života, što je moguće jedino ako mu se pruži mogućnost realna rada. Naše pokrajinsko gospodarsko vieće nije u sretnom položaju mnogih drugih vieća naše monarhije, koja u istinu razvijaju poljodjelskom pučanstvu korisnostnu djelatnost, jer imaju na razpolaganju mnogo više osobila i sredstava i jer njihov rad podupire i vlada i zanimano pučanstvo."

Ovo smo mi sve rekli i temeljito dokazali u članicama prošle godine, te nam je milo da ovako stidi i osoba, koja mora da je duša

pokrajinskog poljodjelskog vieća, a po tome i duša svekolike gospodarske organizacije i gospodarskog napredka pokrajine.

Istina je što g. Hribar dalje veli, da je cijelu gospodarsku djelatnost u zemlji vodila do sada vlasta, ali ne za to, jer je bila primljena, kako to kaže g. Hribar, nego je to ona činila, jer je to njoj, a ne narodu, išlo u račun, iz stanovniških razloga, a što je pak do sada dobra po narod učinila, to mi vidimo i svi smo svjedoci naše posvemašnje za puštenosti.

Da je vlasti do našega dobra i blagostanja ona bi mogla kroz sami mjesec dana stvoriti tako jako pokrajinsko poljodjelsko vieće u koje bilo sposobno, kao i sva druga vjeća monarhije za uspešan rad, a tada ne bi bilo od potrebe, da ona drži i rukovodi još za najmanje 10 godina, kako nam kaže g. Hribar, ciò rad na gospodarskom polju u pokrajini.

Gospodin Hribar veli: „Ako iskreno želim da nam stvari u ovom pogledu krenu na bolje i da viće unapred bude pravi regulator i poticalo rada odzodol, to moramo svakoj pregnuti, da ga onim sitnim realnim radom, koje se kod nas toliko spominje, učinimo takovim, da će biti barometar našega materijalnog i duševnog gospodarskog stanja i razvijatka.“ Kako možemo mi utjecati na rad viće našar, tako i obstoji u Zadru, Benkovcu, Metkoviću i to samo po imenu. Ova u Šibeniku kurbiti kako bolje može, a da bolje nije moguće i čijom krijevnicom kazalo nam je nedavno otvoreno pismo njezina predsjednika, g. Bilića.

Tko je kriv, da u svim kotarima naše pokrajine ne postoje kotarske gospodarske zadruge, ako li ne vlasti i vladini ljudi?

Paragraf 4. zakona 2. V. 1886. čisto i bistvo govori:

„Poljoteka kotarska vlast, u dogovoru sa odlicnim gospodarima kotara i po mogućnosti uz sudjelovanje postojećih gospodarskih družava, upućuje ustrojenje zadruge na način da se pripravi osnova ustanove zadruge uz obsluživanje propisa § 4. zakona o udruživanju i načinu tog pozivaju skupština gospodara u svrhu, da se razpravi i odobri ustanova i odaberu osobu, kojom se ima povjereni izvršenje daljnjih koraka za ustanavljanje zadruge“.

Nek nam se koliko je našli kotarski poglavari na osnovi ovoga zakona postaralo se, da u kotaru, njegovoj skribi povjerenu, bude osnovana kotarska gospodarska zadruga?

Kad bi vlasti bilo do našega gospodarskog napredka, onako, kako joj je do izražavanja naših političkih mišljenja, želja i težnja, ona bi u sami mjesec dana, kako goru rekosmo, stvorila tako, kako pokrajinsko poljodjelsko vieće, tako, snažne kotarske gospodarske zadruge, da bi znale u posve koristne stvari upotrebiti, cito

koga putstvu, niti svojeg najbolje prijatelja Žanovića. Ako je Radujićek daleko bio svestran svoje nevinosti, te ako je njegov navod, da je svoju ženu našao umoren, istinat, zašto svoju nesreću nije povjerio kome? Barem svome prijatelju morao se izjaditi! Istina kašnje putstvo je svoje miljenje, svoje dite Leposavu k sebi i to tek posle velike molbe.

Pa kakav utisak učinio je otac na vlastitu kćer?

Možda je u navalni boli izgovorio kakove riječi, koje je dite moglo shvatiti kao obtužbu s krivim pramom samom sebi.

Ne znam što su otac i kćer među sobom govorili, ali neponitala je istina, da je nevin dite, koje je izkreno volilo svog otca, silno se prepalo baveći se tog trena jedno mišljenjem, kako da uništi mrtev krv u njegovog odiela, te da time spasi svog otca od sumnje i umorstva. Dakle vlastito dite naziralo je za stano, da je otac ubojica.

Dolazim sada na izjavu starog pastira, koji odlučno tvrdi da je čno umoren, malo prije smrti govoriti sa njegovim čovjekom. Taj svjedok doduše tvrdi da nije mogao razpoznati mužkog glasa, ali je točno razumio da je umoren s tim neznanjem govorila u svom materinskom jeziku, dakle hrvatski.

Samo svjedočanstvo Radujićeviću nije kadro da razprši sumnju koja baš na njega samoga pada. Pa i sama, tvrdnja Radujićevića kojom hoće da slaki sumnju rad umorstva na onog stranca po mojem je mišljenju skroz manjkava, a mnoge točke u daljnjoj iztrazi bau ne možno bacaju krivnju s umorstva na Radujićevića.

Posebno umorstvo svoje žene povukao se je Radujićević u svoju sobu, kamo nije htio ni

vladin proračun, pa makar taj iznosio ne jedan miljun, već i 10 miljuna godišnjih kruna.

Bože daj, da se rice gospodina Hribara izpune, da i vlasta do 10 godina pusti cito svoj rad poljodj. vieću, ali se mi toga opravdano bojimo.

Svakako naša je dužnost, da se počnešno udruživati, da nastojimo kotarske zadruge ustanovljivati u svim kotarima.

Koliko vredi svojevoljno neodvisno udruženje dokazao nam je najjeftin i živim primjerom sada „Zadružni Savez“, koji je okupio oko sebe ljeputi kulu od 77 raznovrastnih zadruga, kad bi imali kotarske gospodarske zadruge, koje po članki 2 § 2, svojih ustanova imaju se brigati i za osnivanje seoskih blagajna, tad bi njihov broj znatno, bio veći i bilo bi man u svakom pa i u ovom pogledu, puno bolje.

## Kratko zasjedanje istarskog sabora.

Istarski sabor držao je samo dve sjednice i to na 21. i 26. ov. mj. ali težko da su ikoje bile važnije od tih dviju.

U prvoj bila je na razpravi pokrajinska izborna osnova. Sjednica bila je obdržavana u dvorani gradske kazališta u Kopru.

Kod tačke dnevnoga reda t. j. kad je primljena osnova za pošumljenje u drugim kotarima osim onih na Krasu, i glasovana podrška za buduću zemaljsku izložbu i jedan prešni predlog za smanjenje ciena na željeznicama za istarska vina, i kad bijahu pročitane dve interpelacije i primljen jedan predlog, držao je zaključno slovo saborski predsjednik, u kojem je naročito naglasio dobru upravu, i znamenitost izborne osnove, kojom će se doseći to, kako je on uvjeren, da već u pokrajini neće biti nadrodnih borba i koju smatra prvim korakom naročne pacifikacije.

Tim je istarski sabor svršio svoju šestogodišnju dobu.

Zgodovine rieči upravljene saboru namjestnik Hohenlohe izrekao je najprije talijanski, pa hrvatski. Time je nakon toliko godina borbe naš pokon priznata i od vlasti i od sabora ravnočravnost hrvatskoga jezika sa talijanskim.

## Parlamentarno izvješće.

Beč, 30. ožujka.

### U parlamentu.

Kako dozajem iz dobro upišene strane, opet će se austrijskom parlamentu predložiti proračunski provizorij, ne bude li proračunski odbor do Uskrsu sasvim gotov. Inače bi se drugo čitanje redovitog proračuna moglo produžiti sve do konca svibnja. Svakako bi to Niemci veoma dobro došlo, jer u slučaju, da se u plenumu ne razpravi redoviti proračun, odgodila bi se također razprava i glasovanje za poznate rezolucije o nemjemačkim sveučilištima.

### Proračunski odbor

medutin radi neprestano, a njegov se rad produžuje baš za to, što je pretrgan čestim, a kadak i dugim govorima.

Mastalka i Klofač držali su također juče duge govore, te su zahtjevali od vlaste, da energičnom akcijom stane na kraj anarhičnim prilikama, koje vladaju u pitanju jezika kod sudova u Českoj, te da jednom uvede red. Stremayerove jezične maredbe moraju se obdržavati, a vlasti je propisati disciplinarnu sredstva protiv onim sudcima, koji odbijaju češke podneske. — Govori se, da se vlasta drži stanovišta, da su Stremayerove odredbe pravovaljane ali da je nemoguće prisilnim mjerama postupati proti sudcima. Vlasti je celi dan pregovarala i nastojala da dodje u jezičnom pitanju do sporazuma, ali još nema nikakova stvarna rezultata. Konferencije će se sutra nastaviti. Položaj se smatra težkim.

jević sam reče da je bio one večeri prije umorstva u sobi svoje žene, dapače dva puta. Vjerujam je da je on znao za tu pušku, moguće da je na nju i nehoti nabasao, kada je u pisanom stolu svoje žene tražio kakav list, kakav dokaz njezine nevjive.

Dječaci preslušani potvrdili su da je puška ostala iz njihovog odlaska u Jurjevu i da su je punili sličnim komadićim olovom, kakovitih se našlo u tielu umorenog.

Izraženi sudac stade časak u pripovjedanju, pa pogledav Zorčića upita:

„Bi li vi na temelju takovih dokaza postupati proti osumnjičenom, pa bio on i vaš najbolji prijatelj?“

„I proti samome Radujićeviću, proti mojem najboljem prijatelju“, reče Zorčić, akoprem je i sada kao i prije ostao uvjeren da je Radujićević ne umorstva tice nevin kao i on sam. Jedino neki zločobni slučajevi krivi su da nije izraženo sudeu moguće inače raditi, nego izragu.

„Očekivao sam od vas takav odgovor i to me umiruje“. Voditi će iztragu započetim tragom do svrhe, reče izraženi sudac, te ostavi Zorčića.

(Nastaviti će se).

### Kriza u ministarstvu pravde.

Prigodom vladinih konferencija o jezičnom pitanju pojavilo se nesporazumjenje između ministra predsjednika Becka i ministra pravde dr. Kleina. Barun Beck stoji na stanovištu jezične ravnopravnosti u Českoj braneci valjanost Stremmayerovih jezičnih naredaba. Pošto dr. Klein ne priznaje valjanost Stremmayerovih naredaba, obziljno se pogovara, da je kriza u ministarstvu pravde neukloniva, te bi dr. Klein imao brzo da odstupi.

### Samostalna ugarska banka.

U političkim krugovima Ugarske u posljednjem vremenu mnogo razpravlja o bankovnom pitanju, t. j. ima li se i u koje vreme Ugarska odcipeći od austro-ugarske državne banke i ustrojiti samostalan banku za banknote. Već se držalo, da će doći do preloma u ugarskoj koaliciji, jer 67.-maši hoće samostalnu magjarsku banku. Zebnjom se očekivala konferencija bankovnog odbora, koji ima u tom pitanju izraditi predloge. U prekonferenciju obdržavao dnu 26. do podne, ministar ugovorne Kosutu izjavio je, da on odlično mora ostati kod zahtjeva, da se samostalna magjarska banka za izdavanje novaca ima otvoriti god. 1911., te da će on ponući sve posljedice, ako bi ministri 67.-maši hotjeli narinuti svoje stanovištvo. Ministar unutarnjih posala grof Andrássy proti je izjavio, da u kabinetu u većini nalažeći se ministri 67.-maši ne misle na majoriranje, ali drže, da sad nije čas za riešavanje bankovnog pitanja.

Napokon je sporazum postignut u tome, da se pitanje banke imade odgoditi.

### Odgoda moravskoga sabora.

Moravski je sabor odgodjen, jer radi započete obstrukcije nije bilo nade, da će biti rešen proračuni provizori, koji će sada stupiti u krepst po vladarevoj naredbi.

### Slovenska viša gimnazija u Celju.

Ovi zadnjih dana vičeli su slovenski zastupnici sa ministrom predsjednikom Beckom radi preuređenja njemačko-slovenskih razreda na celjskoj gimnaziji u samostalnu slovensku višu gimnaziju. Ovaj zahtjev Slovencu odbio je ministar Beck obzirom na Njemece. Ovo odbijanje slovenačkih zahtjeva lako da izgurimo težku posljedicu, jer Slovenci ne će sigurno podnijeto napustiti svoje opravdane tražbine.

## Naši dopisi.

### Šibenik.

Gledajući sa strane, a videći svrshodnost nove tvrdike Grubišić-Ressel i Bakašu, koja ne će da se osvrne na klipove, koji joj se podmeću, moramo na čast istini reći koju. Da je juris naperen protiv nove tvrdki nerazložiti, pače kukavan, vidi se već po tome, što potiče iz zavisti, iz blagohlepnosti, a onda i iz mržnje proti tome, što je ta tvrdika hrvatska. Cene koje je odmjerila nova tvrdka vrlo su umjerene, a ne izpod cene, osim toga roba je u njih dobra. Znamo da to koga peče, da se ide da tim, da se nova tvrdka omaloži i po mogućnosti sruši, ali to nije dočin s nikoje pogleda, a pokudno je i za to, jer se tim radi proti korist malog puka, kojeg ubija skupoko.

Gospodi Grubišić-Ressel i Bakašu neka služi na čast. Sto su na dobroj podlozi ustanovili svoj rad i sto svojim postupanjem dokazuju, da ne idu da tim da stisnu za vrat potrošnike. Mi želimo da oni uztraju i unapred ovakvo kada i do sada, nek budu uvjereni, da će ih pomagati svi gradjani, koji su već bili sili svagdje sve to više rastuće skupoke živeća u Šibeniku.

### Glas iz grada.

Društvo „Marjan“ u Splitu. Primiti smo sa zahvalnošću godišnje izvješće o radu i gospodarskom poslovanju društva „Marjan“ kroz V. poslovnu godinu 1907.-1908., iz kojeg proizlaze da nijedne godine koliko ove nje na ubavom Marjanu bilo izvedeno toliko raznih radnja. Ove se je godine utjeralo 5480 K, a potrošilo se je 4009 K.

## Vesti.

Radnja oko stratifikacije loza. Jučer započelo se je sa stratifikacijom loza u občinskom grijalištu. Po onome što se do sada moglo predviditi, rek bi da će uspjeh biti vrlo povoljan; jer valja priznati da prem je ova rada za našeg seljaka bila nova, to je ipak većina predavači skriveno nastagli lozom i uredjeno dosta pravilno i dobro.

Primljeno je u grijalište ravno sto škrinja sa poprečno 60 do 65 hiljada loza i tako je grijalište ove godine tek za jednu trećinu napunjeno.

Da je ove godine tako malen broj loza narušen za stratifikaciju u glavnome je uzrok velika oskudica sposobnih američkih podloga u cijeloj Šibenskoj občini.

Svakako ovogodišnjom stratifikacijom pokušilo se jedan korak napred u obnovljenju naših vinograda, a nadat se je da će do godine biti mnogo više materijala za navršanje, jer je i naš težak počeo uvidjati, da bez vlastitog imatčenika i bez vlastitih loza njegovi će vinogradi biti kasno obnovljeni. Zato je veliki dio težaka počeo uvidjati sam svoje američanske loze.

Ne možemo s manje, a da ovom prigodom ne poručimo vlasti u Zadru, da se barem još za dve godine obazre na nevolju našeg Šibenskog težaka, te da ga kroz ovo vremeno obskrbiti novim klijucima sposobnim za stratifikaciju loza, a osobito podloge Aramon Ruprestis, koja je najpotrebija za Šibensko polje, a koje vrsti naš težak ove godine nije mogao dobiti u potrebnom broju niti kod vlaste, a niti u privatnika za skupinu. Baš radi toga nije ove godine u graničištu dobro onoliko škrinj, koliko je moral.

O uspjehu ovogodišnje radnje oko stratifikacije doneti ćemo u svoje vremeno točno izvješće, e da javnost bude u stanju prosuditi ovaj rad, a i u svrhu da se na temelju tih točnih podataka privede mnogog sunljivog. Tomu do spoznaje da je ovaj rad dobar i koristan, puno bolji i korisniji za mali puk nego li pušte čakule, pepljanje i osobni napadaji onih, koji govoru uvek o radu, a onamo ne znaju drugo nego brbljati i štati. Uvjereni smo, da će korist grijališta osvijoditi našeg težaka, da na občinskoj upravi imade ljudi, koji za njih ne samo govore, nego i rade.

Anketa za temeljnu promjenu plovđbenih redova, koja se uslijed zamolbe g. Vjekoslava Ribilica, c. i k parobrodarskog nadzornika imala održati kod mjestnog c. k. kot. Poglavarstva na 30. ožujku, nije se obdržavala, jer na istu nije pristupio g. Ribilic, nego samo predstavnici občina u kotaru i zastupnik tvrdke „Sud-fid“. U pitanjima ovakove važnosti bilo bi željeti, da se sve predtečno uredi na način, da se sastanci ne odgadjaju i da se ljudi ne muči po dva puta, kad se sve može u jedanput ispočetku. Osim toga na sastanak trebalo bi da su pozvane i druge interesirane ličnosti i institucije, jer više očju više i bolje vidi. — Nadamo se, da će ove naše umjentne opazke uvažiti pri sastanku, koji će se u istu svrhu držati u drugi dan.

Sibenska Glazba odsvirala je u nedjelju na Malom Trgu upravo krasno koncertni program i postigla občineno odobravanje osobito u lijevim izvedbama kavatine iz „Sevilskog brijača“ i opere „Vesela udovica“. Koncerti „Šibenske Glazbe“, koja je sad uprav na dostojnoj visini, uvek su pravo uživanje, kojemu mnogo doprinose vrstni glazbari Miaković, Žepina i Pace. U obče što se napredku i discipline ove glazbe ne, može se nego hvalti sve glazbene g. učitelja Šilera, a onda i uglednu upravu, koja se marno za glazbu zauzimle i koja je podpuno na svom mjestu.

U Kazalištu. U nedjelju u veče da se po treći put „Sevilski brijač“ podpun i s ulogom Berte, koju je vrlo lijepo odigrala g-a Castagnoli. — U obče išlo je bojne nego li prošli put. Obično je bilo zadovoljno. — Sutra je večer u počast gđi Castagnoli. Pjevat će se još jednom opera „Favorita“, s novim baritonom, a u sloboti imala bi biti prva predstava Verdijeva remkeda „Ernani“.

Hoćevarština. Nije bilo dosta g. Hoćevaru što se je oficijalno proslavio u Dalmaciji, htjelo mu se još slave u bahatom svom izazivanju, pa je eto posegao i za odurnim sredstvom tiranije savjesi kod svojih podčinjenika, tražeći da mu podpišu „priznanicu“, kojom se ostajući napadaju i hrvatskoj štupni na njegovu osobu; i dok da mračna priznаницa kolika pokrajinom kao avert, do sruši svu vrije protiv Hoćevaru ogorčenje naroda, koji se postupkom tog bezobzirnog napastnika čuti uverjen u svoju najveću osjećaju. Satrap Hoćevar izaziva narodno ogorčenje i proti onim činovnicima, koje je njegovo nećovječno natjeralo u škripac isto onako, kao što je jednom bio učinio i omraženi i odpušnjen Handel. Ova nedostojna igra ne može i ne smije da ostane bez uzluka. Ovakovi izazovi, ovakove kušnje ne dadu se trpti, pa smo više nego uvjereni, da će proti tolikoj držnosti jednog javnog činovnika, koji je tu smješten da služi zemlji i narodu, ustati sve, što u Dalmaciji ljubi hrvatski jezik i poštenu. Gnjusna Hoćevarština mora da ostane u Dalmaciji samo odurna uspomena, isto kao i Handelovina.

Tako treba odgovoriti držniku, a onim koji ga uzmilju u zaštitu domaćim odredima, koji se našem opravdanom grijenu izsmjejavaju zato, što su naši takodje jednog odreda, jednog Hoćevara, koji im je pripravio časovitu nasladu, od-

govoriti će narod hrvatski u nedalekoj budućnosti, kad će ih prisiliti da se poklone pred njim i da okaju svoje lačanske grijhe. Ovo neka dobro zapamti matori i pobenavljeni „Dalmata“.

Major Witik to je drugi načelnik iz Hoćevara u Dalmaciji, koji domaćem oružništvu hoće da po što po to nameće ludji, njemački jezik. On je naredio, da svaki oružnik kroz godinu dana mora naučiti dobro nemacki, inače da mora van iz službe! Oružnicima je strogo zabranjeno sastavljati izvješće hrvatski. Ako jedan oružnik drugačije ne zna, onda biva tužen i osuđen radi zamarenosti.

Hoćevar s jedne proti hrvatskom jeziku za talijanski, Witik s druge strane proti hrvatskom jeziku za njemački. Može li se ovo dalje trijeti? Mensa druge, treba zapodjeti borbu na svu lipnju, ukrašenoj sa 14 slika, opisuje ekshumanac kosti slavnih hrvatskih mučenika bana Petra Zrinskih i šire mu Frana K. Frankopano.

Spomen-ploča Petru Preradoviću. U državi „Braće hrv. Zmaj“ sine se priprave, da se još tickom ove godine otkrije slavnom hrvatskom pješniku Petru Preradoviću na rodnoj mu kući u selu Grabrovnicu.

Dopunjivi pravnički izpit u Beču. U državi „Hrvat, pripom. družtvu“ u Beču, da će se u zimskom semestru ove školske godine obdržati izpit još do 10. travnja; a u ljetnom semestru od 28. travnja do 20. srpnja o. g. — U zimskom semestru buduće školske godine počinju izpit 10. rujna o. g.

Regulatorna osnova grada Zagreba. Uslijed stvorenih zaključaka ima se pristupiti izradjivanju regulatorne osnove za grad Zagreb. Sa tim će se pripremama započeti cini dodje iz Budimpešte nadzornik katastralne izmjene, koji će biti prisutan kod tih temeljnih radnja.

Novo Frankovo glasilo. U Zagrebu je počeo izlaziti dnevnik „Radikal“. Taj dnevnik je glasilo „radikalnog“ krila Starčevićeve stranke prava, koje nije sporazumno sa odstupom dr. Jozefa Franke. Novomu ljestvu je pokretal bivši vlastnik zlatarskog lista „Hrvatska Hrvatom“, g. Mirko pl. Pisac.

Ugarsko-hrvatsko parobrarsko društvo. Glavna skupština ugarsko-hrvatskog parobradskog društva zaključila je izplatu 10. postolne dividende za god. 1907. Čisti dobitak iznosi kruna 252.842.—

Trgovinski ugovor sa Srbijom. Kako iz Beograda javljaju skupštini je zakonsku osnovu o trgovinskom ugovoru između Austro-Ugarske i Srbije ustupila financijalnom odboru. Državno vieće preporučilo je prihvati ugovora.

## Naše brzjavke.

Zagreb, 31. ožujka. Izpostavilo se, da je barun Rauch zbila zadužen kod hipotekarne banke za 500 hiljada kruna. Crnković je od Raucha imenovan vladinim povjerenikom iste hipotekarne banke.

Beč, 1. Parlamentarni se je položaj pogoršao uslijed jezičnog pitanja u Českoj. Ni Česi ni Niemci nisu skloni na nikakvo pustanje.

Beč, 1. Jučer je prispio ovdje iz Opatije načelnik Lueger oporavljen. Prijedjene su mu velike ovacije.

Grof Teodor Pejačević dementuje, da je ovih dana boravio u Beču, kako se je to u stampi tvrdilo.

Beč, 1. Putovanje ugarskog ministra trgovine Koštusa u Beč, dovadja se u savez s njegovim predstojecim imenovanjem za ministra predsjednika ugarskoga kabineta.

Rim, 1. Na kraljevskom dvoru i u vladinim kugovima izazvao je ogorčenje posjet crnogorskog knjaza Nikole njemačkoj caru Vilimu.

Beč, 1. Carskom naredbom ustanovljuje se ustrojstvo jednog divizijskog štaba i jedne druge eskadre i jednog nadopunitenog kadra kod dalmatinskog konjanističkog.

Bon, 1. Danas ima bit izvršeno pogubljenje hrvatskih željezničkih radnika Kokotovića, Pajšića, Kantara i Bezakla. Molbu pomilovanja car njemački Vilim odbio.

Trst, 31. ožujka. Svećenik Ivan Marsić, odčitavši danas misu u bazilici sv. Justa, bio je nenadno razbojnički napadnut nožem na stepenicama oltara od njegova Ivana Kozanata i ranjen u trbuš. Pop Marsić prenesen je namah u bolnicu, gdje leži u opasnom stanju. Uzrok napadaju nije još potjeće poznat.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Poučavanje njemačkog jezika preduzimljeno u kući ili drugogdje dobar poznavalac istoga. Za poticanje obavijesti obratiti se Uredništvu „H. R.“

## PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

### BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; ekskomptuje mjenice, finansira trgovske poslove, obavlja inkaso, pohtrajuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

### Dionička glavnica

**K. 1.000.000**

Pričuvna zaklada 100.000

Centralna Dubrovnik - - -

- Podružnica Splitu i Zadru.

Priskrbljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

### MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, sreće, valute, kupone. Prodaja srećaka na obratno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždrijebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira бесплатно. Unovčenje kupona bez odbitka.

### ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrenе predmete, dragi kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

### • Banca Commerciale Triestina •

prima:

Uložke u krunam uz utočničke Listove:  
sa odzakom od 5 dana uz  $2\frac{3}{4}\%$   
" " 15 " "  $3\frac{1}{4}\%$   
" " 30 " "  $4\frac{1}{4}\%$

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.  
(sterlnam) uz utočničke Listove:

sa odzakom od 15 dana uz  $2\frac{1}{2}\%$   
" " 30 " "  $2\frac{1}{2}\%$   
" " 3 mjes. "  $3\frac{1}{2}\%$

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriješ post 15.09. Novembra i 10.09 Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosicu sa škademcom od 1 mjeseca uz kamatnik  $1\frac{1}{4}\%$ .

Banko-Ziro i Tekući račun. Valuta od dana uloženja, uz kamatnik koji će se ustanoviti; obavlja finansije mjestnih crkava, mjenica glasih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge gradove Monarhije, te ljuđe domaćile svojih korenista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štendnu uz dobit od  $3\frac{1}{4}\%$ .

Otvara tekuce račune u raznim vrijednostima. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mesta Inozemstva, odrezački i izrijebanii vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korenistima doznačnice na Beč, Austr, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormone, Cervinio, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Gorici, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomouc, Polu, Prag, Prossnit, Dubrovnik, Solnograds (Salzburg), palit, Peplitz, Tropau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem dnevnom tecaju.

Izdaje Kreditne liste na sva mesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi York, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predujme na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevine za carine skladista Kontiranja (Contirungs-Lager).

Preuzimanje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveći garant proti kojoj mu drugo pogibelji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravlja isti.

Osiguraje vrijednote proti gubicima žrjebanja.

Banca Commerciale Triestina.

## CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.

UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinski trg, Berislaviceva ulica br. 2. PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osiek, Sarajevo, Split i Trst.

Ova zadružna stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja:

#### I. Na ljudski život:

- osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti;
- osiguranje miraza;
- osiguranje životnih renta.

- Osiguranja mirovinu, nemoćinu, udovinu i odgojnina sa i bez liečničke pregledbe.
- Pučka osiguranja na male glavnice bez liečničke pregledbe.

#### II. Protiv štete od požara:

- Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
- Osiguranja pokretnina (pokućstva, dučanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).

#### III. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

Zadružna imovina u svim odjelima iznosi: K. 1,410,816.28

Od toga jamčevne zaklade: K. 1,000,000.00

Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K. 820,000.00

Izplaćeni odštete: K. 2,619,582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Splitu.

Poslovnicu u Splitu, ulica Do Šud br. 356. -

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Jedini je domaći osiguravajući zadaci!

Preporučuje se  
najtoplijie P. N. Občinsku  
stvu za izradbu svakodne  
vrtnih radnja, kao:  
raznih djele i brošura,  
pojetnica, koversta,  
ilatne i trgovačke

Preporučuje se  
najtoplijie P. N. Občinsku  
stvu za izradbu svakodne  
vrtnih radnja, kao:  
raznih djele i brošura,  
pojetnica, koversta,  
ilatne i trgovačke

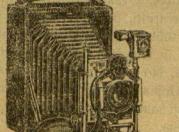
## Oglašujte u „Hrvatskoj Rieci“

### KNJIŽARA I PAPIRNICA IVANA GRIMANI-A

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica



Preduzimje narudbe svakodne  
vrtnih pečata od kantschukova  
i kovine.



Skladište fotografskih aparatova  
i svih manzgrednih potrebišta.

preporuča svoj veliki izbor lepih  
HRVATSKIH, TALIJANSKIH,  
NJEMAČKIH I FRANCUSKIH  
KNJIGA,  
romana, slobonika, rječnika,  
onda pisačih sprava, trgovskih  
knjiga, uredovnog papira,  
legantnih listova za pisma,  
razglednica i t. d.

Prima preplate na sve

hrvatske i strane časopise  
uz originalnu cenu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću.

Velika zaliha svakodne  
toplomjera, zwieker-naočala  
od najbolje vrste i lječa u svim gradnjama.

VANSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

